

PROGRAM WYCHOWAWCZY

Zespół Szkół Integracyjnych w Skierniewicach

Uaktualniony i ujednolicony tekst programu został uchwalony przez Radę Rodziców w dniu 09.09.2014 roku, po uzgodnieniu stanowiska z Radą Pedagogiczną, z dnia 15.09.2014 roku, oraz z przedstawicielami Samorządu Uczniowskiego.

Każdy człowiek ma w sobie wiele możliwości, musi je tylko odkryć.

Kartezjusz

SZKOLNY PROGRAM WYCHOWAWCZY

Został opracowany na podstawie:

- ◆ Załącznika nr 1 rozporządzenia MEN z dnia 15 lutego 1999 r. (Dz. U. Nr 14 z 23 lutego 1999 r., poz. 129),
- ◆ Konstytucji RP,
- ◆ Ustawy o systemie oświaty (Dz. U. Nr 67 z 1996 r. poz. 329 z póź. zm.)
- ◆ Ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (tekst jednolity Dz. U. z 1998 r. Nr 106, poz. 668 z póź. zm.),
- ◆ Rozporządzenia MEN w sprawie ramowego statutu,
- ◆ Konwencji o Prawach Dziecka,

przez zespół nauczycieli w następującym składzie:
Aneta Nowak, Dorota Malka

Spis treści

I. Podstawa prawna	2
II. Cele ogólne	4
III. Cele szczegółowe	5
IV. Powinności wychowawcze nauczycieli, innych pracowników szkoły, rodziców.	6
V. Główne zadania szkoły w zakresie wychowania	8
VI. Sposoby realizacji treści programu	10
VII. Wartości preferowane w działaniach wychowawczych.	11
VIII. Cele wychowania	12
IX. Realizacja celów wychowania w sferze rozwoju intelektualnego	13
X. Realizacja celów wychowania w sferze rozwoju fizycznego.	14
XI. Realizacja celów wychowania w sferze rozwoju zdolności kojarzenia i spostrzegania	15
XII. Realizacja celów wychowania w sferze rozwoju emocjonalnego	16
XIII. Realizacja celów wychowania w sferze rozwoju moralnego i duchowego	17
XIV. Realizacja celów wychowania w sferze rozwoju społecznego	18
XV. Załączniki	19

I. Cele ogólne

1. Wychowanie do życia w rodzinie i w społeczeństwie.
2. Kreowanie własnej osobowości i gotowość do samorozwoju oraz aktywność w zdobywaniu wiedzy.
3. Komunikowanie się i współpraca z innymi.
4. Uwrażliwienie na potrzeby osób niepełnosprawnych.
5. Wychowanie dziecka tolerancyjnego, umiejącego nawiązywać właściwe relacje międzyludzkie.
6. Kultywowanie tradycji rodzinnych, własnego kraju i regionu, oraz poznawanie obyczajów innych narodów.
7. Kształtowanie świadomości ekologicznych i zdrowego stylu życia.
8. Kształtowanie wartości moralnych, społecznie pożądanых postaw i zachowań.

II. Cele szczegółowe

Uczeń powinien:

- być przygotowanym do życia w społeczeństwie i w rodzinie,
- umieć porozumiewać się i współpracować z innymi,
- znać i szanować historię, kulturę i tradycję narodową z jego regionalnym bogactwem,
- być przygotowanym do samokształcenia i podjęcia dalszej edukacji,
- umieć żyć w atmosferze tolerancji, szacunku i godności dla siebie i drugiego człowieka,
- być kreatywnym, znać języki obce, umieć posługiwać się nimi i być przygotowanym do życia w zintegrowanej Europie,
- umieć dokonywać wyborów i ponosić ich konsekwencje,
- być wrażliwym na piękno przyrody i mieć poczucie odpowiedzialności za stan środowiska naturalnego,
- dbać o swoje zdrowie, znać swój organizm i zasady zdrowego stylu życia,
- umieć posługiwać się nowoczesnymi środkami informatycznymi, łącznie z Internetem.

III. Powinności wychowawcze nauczycieli, innych pracowników szkoły, rodziców.

Nauczyciel w naszej szkole swój system wartości opiera na :

- Miłości, mądrości bezpieczeństwie i poszanowaniu tradycji.
- Wspiera indywidualny rozwój ucznia.
- Wdraża uczniów do pełnienia różnych ról społecznych.
- Ma poczucie własnej wartości.
- Wzbudza u uczniów ciekawość świata.
- Jest kreatywny.
- Inspiruje do podejmowania samodzielnych, twórczych działań.
- Motywuje uczniów do samopoznania i rozwoju.
- Wspiera uczniów w ich życiowych problemach.
- Buduje atmosferę tolerancji, wzajemnego szacunku, oczekuje poszanowania własnej godności szanuje godność innych.
- Jasno formułuje swoje myśli, precyzyjnie określa swoje oczekiwania.
- Dbą o własny rozwój.
- Jest specjalistą w swojej dziedzinie.
- Zna i przestrzega obowiązujące w szkole zasady.
- Organizuje wraz z zespołem klasowym życie kulturalne klasy, szkoły.
- Swoją wiedzą i doświadczeniem dzieli się z innymi.

By zadania wychowawcze mogły być w pełni realizowane muszą być spełniane następujące warunki:

- Podmiotowe podejście do ucznia.
- Każdy nauczyciel pełni rolę nieformalnego wychowawcy.
- Obowiązkiem każdego pracownika szkoły jest reagowanie na dostrzeżone dobro i zło.
- Wszechstronne oddziaływanie na ucznia i troska o jego harmonijny rozwój.
- Każdy nauczyciel kieruje się dobrem ucznia i jest do dyspozycji ucznia.
- Wszyscy nauczyciele wprowadzają do tematyki swego przedmiotu elementy programu wychowawczego naszej szkoły.

Powinności wychowawcy:

- Opracowanie w oparciu o program wychowawczy szkoły klasowego planu wychowawczego.
- Podejmowanie systematycznych wysiłków zmierzających do wytworzenia prawidłowej atmosfery wspólnoty klasowej.
- Uczestniczenie we wszystkich sytuacjach ważnych dla klasy.
- Czuwanie nad postępami w nauce i frekwencją ucznia.
- Utrzymywanie stałego kontaktu z rodzicami.
- Znajomość sytuacji pozaszkolnej ucznia.
- Organizowanie klasowych zebrań rodziców.
- Prowadzenie prawidłowej i systematycznej dokumentacji klasowej.

Powinności rodziców:

- Każdy z rodziców powinien uczestniczyć w życiu szkoły i klasy.
- Rodzice i nauczyciele współpracują ze sobą w sprawach kształcenia i wychowania.
- Współpraca dotyczy w szczególności uzyskiwania jak najlepszych wyników nauczania, wychowania i opieki, wypracowania jednolitego oddziaływania wychowawczego, właściwego wyboru przez uczniów dalszej drogi kształcenia.
- Każdy rodzic powinien uczestniczyć w zebraniach rodziców i prelekcjach poświęconych sprawom wychowawczym.
- Każdy z rodziców zobowiązany jest do zawiadomienia wychowawcy o powodach nieobecności ucznia.
- Każdy rodzic powinien dbać o odpowiedni strój i wygląd dziecka.
- Współpraca z rodzicami przebiega w różnorodny sposób:
 - odbywają się systematyczne spotkania z rodzicami,
 - w wyznaczonych terminach rodzice mają możliwość spotkania się ze wszystkimi nauczycielami uczącymi dziecko,
 - stały telefoniczny kontakt z rodzicami ucznia,
 - w razie potrzeby odbywają się indywidualne spotkania rodziców z wychowawcą lub nauczycielem przedmiotu,
 - rodzice mają możliwość zapoznania się z różnymi działaniami uczniów m.in. podczas spotkań z wychowawcą,
 - rodzice pomagają w organizowaniu imprez klasowych.

IV. Główne zadania szkoły w zakresie wychowania:

1. Na etapie edukacji klas I – III szkoły podstawowej

- a) Wspomaganie rozwoju psychofizycznego dziecka, w tym dziecka o specjalnych i specyficznych potrzebach i możliwościach.
- b) Zapewnienie warunków do optymalnego rozwoju dziecka.
- c) Nauka aktywnego uczestnictwa w grupie rówieśniczej, w życiu rodziny i dalszego środowiska z zachowaniem bezpieczeństwa własnego i innych.
- d) Rozwijanie poczucia więzi uczuciowej z grupą rówieśniczą, rodziną, środowiskiem lokalnym, ojczyzną.
- e) Rozbudzanie motywacji do działań prozdrowotnych poprzez rozpoznawanie czynników mających wpływ na zdrowie, dobre samopoczucie i prawidłowy rozwój człowieka.

2. Na etapie klas IV – VI szkoły podstawowej

- a) Wspomaganie rozwoju psychofizycznego uczniów, w tym uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych z uwzględnieniem ich możliwości i potrzeb.
- b) Rozwijanie umiejętności zespołowego życia i działania – bycie uczniem, bycie kolegą.
- c) Rozwijanie umiejętności planowania pracy własnej i w zespole.
- d) Rozwijanie umiejętności skutecznego porozumiewania się z innymi ludźmi. Akceptowanie ludzi mimo różnic (np. kulturowych, zdrowotnych, wyznaniowych...).
- e) Kształcenie zachowań prozdrowotnych, zdobywanie wiedzy na temat czynników mających wpływ na zdrowie i rozwój człowieka.
- f) Kształtowanie obywatela Europejczyka, człowieka ogólnie wykształconego, przygotowanego do życia we współczesnym świecie:
 - świadomego kontynuatora dziedzictwa kulturowego,
 - członka społeczności lokalnej,
 - obywatela kraju ojczystego.

3. Na etapie edukacji klas I – III gimnazjum

- a) Wspomaganie rozwoju psychofizycznego uczniów, w tym uczniów o specjalnych i specyficznych potrzebach edukacyjnych.
- b) Rozwijanie umiejętności zespołowego życia i działania – bycie uczniem, bycie kolegą.
- c) Budzenie szacunku wobec drugiego człowieka. Tolerancja i akceptacja drugiego człowieka mimo różnic (np. kulturowych, zdrowotnych, wyznaniowych...).
- d) Rozbudzanie wewnętrznej potrzeby uczenia się i doskonalenia, odkrywania świata, badania relacji między różnymi zjawiskami i dziedzinami działalności człowieka.
- e) Uczenie samodzielności, brania odpowiedzialności za siebie i innych.
- f) Wspieranie w osiągnięciu własnych celów życiowych poprzez rzetelną pracę.
- g) Rozbudzanie motywacji do działań prozdrowotnych poprzez rozpoznawanie czynników mających wpływ na zdrowie, dobre samopoczucie oraz na prawidłowy rozwój człowieka.
- h) Kształtowanie obywatela Europejczyka, człowieka ogólnie wykształconego, przygotowanego do życia we współczesnym świecie:
 - świadomego kontynuatora dziedzictwa kulturowego,
 - członka społeczności lokalnej,
 - obywatela kraju ojczystego

V. Sposoby realizacji treści programu

Realizacja programu odbywać się będzie w ramach:

- Edukacji wczesnoszkolnej w kl. I – III prowadzonych przez nauczycieli wychowawców
- zajęć edukacyjnych w kl. IV – VI prowadzonych przez nauczycieli poszczególnych przedmiotów oraz wychowawców
- zajęć edukacyjnych w kl. I – III gimnazjum prowadzonych przez nauczycieli poszczególnych przedmiotów oraz wychowawców
- godzin wychowawczych
- zajęć pozalekcyjnych prowadzonych przez szkołę
- zajęć warsztatowych i ćwiczeń grupowych prowadzonych przez wychowawców, psychologa i pedagoga szkolnego
- zajęć prowadzonych przez szkolnego doradcę zawodowego
- projektów edukacyjnych

VI. Wartości preferowane w działaniach wychowawczych.

Biorąc pod uwagę opinie rodziców, uczniów i nauczycieli naszej szkoły oraz specyfikę placówki w działaniach wychowawczych będziemy kładli szczególny nacisk na rozwój społeczny, intelektualny i moralny ucznia.

1. Rozwój społeczny

Działania wychowawcze będą podejmowane w celu kształcenia u uczniów umiejętności:

- skutecznego porozumiewania się w różnych sytuacjach, prezentacji własnego punktu widzenia i brania pod uwagę poglądów innych ludzi (kształtowanie zachowań asertywnych),
- efektywnego współdziałania w zespole i pracy w grupie, budowania więzi międzyludzkiej, podejmowanie indywidualnych i grupowych decyzji,
- konstruktywnego rozwiązywania konfliktów i problemów społecznych, negocjowania.

2. Rozwój intelektualny

Działania wychowawcze zmierzać będą do kształtowania umiejętności:

- planowania, organizowania i oceniania własnego uczenia się, przyjmowania coraz większej odpowiedzialności za siebie i własne dokonania,
- poszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł oraz efektywnego posługiwania się techniką informacyjną,
- odnoszenie do praktyki zdobytej wiedzy oraz tworzenia potrzebnych doświadczeń i eksperymentów,
- rozwoju sprawności umysłowych oraz osobistych zainteresowań.

3. Rozwój moralny

W działaniach wychowawczy szczególnie ważne będzie:

- budzenie wrażliwości moralnej, tolerancji wobec innych
- wspomaganie uczniów w dążeniu do samodzielności osądów i działań moralnych,
- kształtowanie umiejętności łączenia wymiaru indywidualnego i społecznego w dziedzinie moralnej, czyli pogodzenia dążeń do dobra własnego z dobrem innych odpowiedzialności za siebie za innych.

VII. Cele wychowania

1. W sferze rozwoju intelektualnego

- a) przekazywanie wiedzy i kształcenie umiejętności przewidzianych programem nauczania w stopniu, na jaki pozwalają zdolności i predyspozycje uczniów (usprawnianie niezaburzonych funkcji, korygowanie nieprawidłowości, kompensowanie braków rozwoju psychofizycznego),
- b) wdrażanie do rozwijania zainteresowań ,
- c) praca z uczniem zdolnym,
- d) stwarzanie warunków do poznawania otaczającej rzeczywistości,
- e) kształtowanie umiejętności:
 - uczenie się z wykorzystaniem różnych źródeł wiedzy i technik naukowych,
 - zastosowania wiedzy w praktyce,
 - wypowiedania się i budowania struktur myślowych.

2. W sferze rozwoju fizycznego

- a) kształtowanie sprawności fizycznej stosownie do możliwości ucznia (usprawnianie niezaburzonych funkcji fizycznych, korygowanie nieprawidłowości rozwojowych, kompensowanie braków w rozwoju fizycznym),
- b) przekazywanie wiedzy na temat funkcjonowania organizmu człowieka, kształcenie nawyków troszczenia się o swoje zdrowie poprzez poznawanie zasad zdrowego stylu życia, (profilaktyka uzależnień)
- c) zachęcanie do swobodnej ekspresji plastycznej, ruchowej i fizycznej.

3. W sferze rozwoju zdolności kojarzenia i spostrzegania,
 - a) rozwijanie umiejętności koncentracji i obserwacji,
 - b) ćwiczenie pamięci i zdolności kojarzenia,
 - c) uwrażliwianie zmysłów.

4. W sferze rozwoju emocjonalnego
 - a) pomoc w poznaniu samego siebie,
 - b) kształtowanie wrażliwości na uczucia innych,
 - c) kształtowanie umiejętności:
 - wyrażania swoich emocji w sposób ogólnie akceptowany,
 - samokontroli,
 - dokonywania samooceny,
 - bezpośredniego i otwartego wyrażania sądów, oczekiwań, pragnień.

5. W sferze rozwoju moralnego i duchowego
 - a) kształtowanie umiejętności:
 - oceny własnych zachowań,
 - rozróżniania dobra i zła w sytuacjach codziennych,
 - wyznaczania sobie celów i dążenia do ich realizacji,
 - autoprezentacji
 - b) kształtowanie krytycyzmu wobec wzorców proponowanych przez środki masowego przekazu,
 - c) kształtowanie poczucia odpowiedzialności,
 - d) poszanowanie dla dorobku kultury i dla symboli narodowych
 - e) kształcenie twórczej postawy.

6. W sferze rozwoju społecznego

- a) kształtowanie poczucia przynależności do grupy i współodpowiedzialność za jej działanie,
- b) kształtowanie umiejętności współtworzenia i respektowania norm grupowych,
- c) rozumienie pojęć: norma, prawo, obowiązek, odpowiedzialność, tolerancja, godność,
- d) kształcenie umiejętności nawiązywania właściwych relacji z innymi (kształtowanie celowego i skutecznego sposobu komunikowania się i odnoszenia się w sposób poprawny do innych),
- e) przygotowanie do aktywnego (w miarę istniejących możliwości) udziału w życiu społecznym,
- f) stwarzanie warunków do prawidłowej adaptacji wychowanków w społeczeństwie.

IX. Realizacja celów wychowania w sferze rozwoju intelektualnego.

Przedmioty nauczania	Formy realizacji	Osoby odpowiedzialne	Współpraca z rodzicami	Ewaluacja programu
Szkoła Podstawowa				
Wszystkie przedmioty nauczania, edukacja wczesnoszkolna	Koła zainteresowań, wycieczki przedmiotowe, współpraca z biblioteką, lekcje biblioteczne, spotkania z ciekawymi ludźmi, konkursy przedmiotowe, udział w imprezach kulturalnych, współpraca z poradnią PP, zajęcia w świetlicy szkolnej, zajęcia z terapeutą pedagogicznym, współpraca z RUP.	Wychowawcy, nauczyciele przedmiotów, opiekunowie kół zainteresowań, pedagog szkolny, bibliotekarz, terapeuta pedagogiczny, pracownicy świetlicy.	Systematyczna kontrola wyników w nauce, „dzień otwarty” dla rodziców, indywidualne spotkania z rodzicami, listy gratulacyjne dla rodziców.	Sprawdziany, testy, wyniki konkursów i nagrody, testy kompetencji, świadectwa szkolne.
Gimnazjum				
Wszystkie przedmioty nauczania,	Koła zainteresowań, wycieczki przedmiotowe, współpraca z biblioteką, lekcje biblioteczne, spotkania z ciekawymi ludźmi, konkursy przedmiotowe, udział w imprezach kulturalnych, współpraca z poradnią PP, współpraca z RUP.	Wychowawcy, nauczyciele przedmiotów, opiekunowie kół zainteresowań, pedagog szkolny, bibliotekarz,	Systematyczna kontrola wyników w nauce, „dzień otwarty” dla rodziców, indywidualne spotkania z rodzicami, listy gratulacyjne dla rodziców.	Sprawdziany, testy, wyniki konkursów i nagrody, testy kompetencji, świadectwa szkolne.

X. Realizacja celów wychowania w sferze rozwoju fizycznego.

Przedmioty nauczania	Inne formy realizacji	Osoby odpowiedzialne	Współpraca z rodzicami	Ewaluacja programu
Szkoła Podstawowa				
Wychowanie fizyczne, zajęcia artystyczne przyroda, technika wychowanie komunikacyjne, edukacja wczesnoszkolna, wychowanie do życia w rodzinie.	Koła sportowe, zawody sportowe, zajęcia profilaktyczne, zdobywanie karty rowerowej i karty pływackiej, rehabilitacja, zajęcia w świetlicy szkolnej i terapeutycznej, zajęcia logopedyczne, spotkania z pielęgniarką, spotkania z policjantem.	Wychowawcy, nauczyciele przedmiotów, opiekunowie kół sportowych, pedagog szkolny, pracownicy świetlicy, rehabilitant, logopeda.	Systematyczna kontrola stanu zdrowia dziecka, udział rodziców w programach prozdrowotnych,	Wyniki bilansu zdrowia uczniów, wyniki zawodów sportowych, sprawdziany z wychowania fizycznego, testy wydolnościowe, obserwacje.
Gimnazjum				
Wychowanie fizyczne, technika, wychowanie do życia w rodzinie	Koła sportowe, zawody sportowe, zajęcia profilaktyczne, rehabilitacja, zajęcia logopedyczne, spotkania z pielęgniarką, spotkania z policjantem	Wychowawcy, nauczyciele przedmiotów, opiekunowie kół sportowych, pedagog szkolny	Systematyczna kontrola stanu zdrowia dziecka, udział rodziców w programach prozdrowotnych,	Wyniki bilansu zdrowia uczniów, wyniki zawodów sportowych, sprawdziany z wychowania fizycznego, testy wydolnościowe, obserwacje.

XI. Realizacja celów wychowania w sferze zdolności spostrzegania i kojarzenia.

Przedmioty nauczania	Inne formy realizacji	Osoby odpowiedzialne	Współpraca z rodzicami	Ewaluacja programu
Szkoła Podstawowa				
Wszystkie przedmioty, edukacja wczesnoszkolna	Zajęcia pozalekcyjne -plastyczne, -taneczne, -sportowe, -basen, zajęcia z terapeutą pedagogicznym, logopedą, rehabilitantem, świetlica szkolna, lekcje biblioteczna.	Wychowawcy, nauczyciele przedmiotów, opiekunowie zajęć pozalekcyjnych,	Współdział w zdobywaniu umiejętności poznawczych.	Testy sprawnościowe, obserwacja.
Gimnazjum				
Wszystkie przedmioty.	Zajęcia pozalekcyjne	Wychowawcy, nauczyciele przedmiotów, opiekunowie zajęć pozalekcyjnych,	Współdział w zdobywaniu umiejętności poznawczych.	Testy sprawnościowe, obserwacja.

XII. Realizacja celów wychowania w sferze rozwoju emocjonalnego.

Przedmioty nauczania	Inne formy realizacji	Osoby odpowiedzialne	Współpraca z rodzicami	Ewaluacja programu
Szkoła Podstawowa				
Wszystkie przedmioty nauczania, edukacja wczesnoszkolna.	Zajęcia i imprezy pozalekcyjne, wycieczki, sport, apele z okazji świąt narodowych i uroczystości religijnych, współpraca z Poradnią, rehabilitacja, zajęcia wyrównawczo kompensacyjne, świetlica szkolna, lekcje biblioteczne,	Wychowawcy, nauczyciele przedmiotów, opiekunowie zajęć pozalekcyjnych, pedagog szkolny, psycholog, terapeuta, rehabilitant, bibliotekarz.	Spotkania rodziców z psychologiem i pedagogiem, zapoznanie rodziców z kryteriami oceniania, uczestnictwo w lekcjach otwartych, indywidualne wspomaganie rodziców w procesie wychowania.	Wyniki badań Poradni, ankiety, arkusze obserwacji ucznia, samoocena ucznia.
Gimnazjum				
Wszystkie przedmioty nauczania,	Zajęcia i imprezy pozalekcyjne, wycieczki, zajęcia sportowe, apele z okazji świąt narodowych i uroczystości religijnych, współpraca z Poradnią, spotkania z ciekawymi ludźmi w bibliotece szkolnej	Wychowawcy, nauczyciele przedmiotów, opiekunowie zajęć pozalekcyjnych, pedagog szkolny, psycholog, bibliotekarz.	Spotkania rodziców z psychologiem i pedagogiem, zapoznanie rodziców z kryteriami oceniania, uczestnictwo w lekcjach otwartych, indywidualne wspomaganie rodziców w procesie wychowania.	Wyniki badań Poradni, ankiety, samoocena ucznia, analiza ocen z zachowania

XIII. Realizacja celów wychowania w sferze rozwoju moralnego i duchowego .

Przedmioty nauczania	Inne formy realizacji	Osoby odpowiedzialne	Współpraca z rodzicami	Ewaluacja programu
Szkoła Podstawowa				
Religia, etyka , edukacja wczesnoszkolna , godziny wychowawcze, język polski, historia , przyroda, plastyka, muzyka, wychowanie do życia w rodzinie,	Koła zainteresowań, wycieczki, poznawanie swojego regionu, współpraca z biblioteką, lekcje biblioteczne, rekolekcje, obchody świąt religijnych, państwowych i szkolnych, zajęcia w świetlicy szkolnej , gazetki ścienne i gazetka szkolna.	Wychowawcy, nauczyciele przedmiotów, opiekunowie kół, wychowawcy na świetlicy, katecheci, nauczyciel etyki , opiekunowie samorządu, pedagog szkolny, psycholog, bibliotekarz.	Pomoc w organizowaniu wycieczek i pielgrzymek, uroczystości szkolnych, spotkania z ciekawymi ludźmi, poznawanie różnych zawodów	Wykonanie pamiątkowych albumów klasowych, gazetki ścienne, galeria zdjęć na stronie internetowej, samoocena ucznia, występy uczniów na apelach, udział w wyborach szkolnych.
Gimnazjum				
Religia, etyka , godziny wychowawcze, język polski, historia , geografia, plastyka, muzyka, wychowanie do życia w rodzinie, etyka, WOS	Koła zainteresowań, wycieczki, poznawanie swojego regionu, współpraca z biblioteką, lekcje biblioteczne, rekolekcje, obchody świąt religijnych, państwowych, gazetki ścienne i gazetka szkolna.	Wychowawcy, nauczyciele przedmiotów, opiekunowie kół, katecheci, nauczyciel etyki , opiekunowie samorządu, pedagog szkolny, psycholog	Pomoc w organizowaniu wycieczek, uroczystości szkolnych, spotkania z ciekawymi ludźmi	Wykonanie pamiątkowych albumów klasowych, gazetki ścienne, galeria zdjęć na stronie internetowej, samoocena ucznia, występy uczniów na apelach, udział w wyborach szkolnych.

XIV. Realizacja celów wychowania w sferze rozwoju społecznego.

Przedmioty nauczania	Inne formy realizacji	Osoby odpowiedzialne	Współpraca z rodzicami	Ewaluacja programu
Szkoła Podstawowa				
Wszystkie przedmioty	Zajęcia integrujące grupę, udział w obchodach różnych świąt i uroczystości, lekcje otwarte, wybory do samorządów uczniowskich, loterie na szczytne cele, zbiórki surowców wtórnych, akcja „Sprzątanie świata”, zajęcia w świetlicy szkolnej i terapeutycznej,	Wychowawcy, nauczyciele przedmiotów, opiekunowie kół zainteresowań, pedagog szkolny, pracownicy świetlicy, psycholog, bibliotekarz.	Wspólne z rodzicami spotkania z okazji świąt i uroczystości szkolnych, uczestnictwo w lekcjach otwartych, kształtowanie nawyków proekologicznych.	Ankieta, analiza dokumentów, protokoły, analiza ocen z zachowania
Gimnazjum				
Wszystkie przedmioty	Wszystkie lekcje, zajęcia integrujące grupę, udział w obchodach różnych świąt i uroczystości, lekcje otwarte, wybory do samorządów uczniowskich, kwesty i loterie na szczytne cele, akcja „Sprzątanie świata”.	Wychowawcy, nauczyciele przedmiotów, opiekunowie kół zainteresowań, pedagog szkolny, psycholog, bibliotekarz.	Wspólne z rodzicami spotkania z okazji świąt i uroczystości szkolnych, uczestnictwo w lekcjach otwartych, kształtowanie nawyków proekologicznych	Ankiety, protokoły, analiza ocen z zachowania

